

	Kwaliteitshandboek 4. Kwaliteitssysteem 4.6. Gebruikersgerichte processen 4.6.7 Tijdelijke afzondering en vrijheidsbeperkende maatregelen	Versie 18	1 / 5
---	--	-----------	-------

Laatste beoordeling en goedkeuring door:	Op datum van:
Stuurgroep	19/11/2013
	30/03/2018 (12/11/2019 – link met WAG: nog aan te passen in procedure)

4.6.7 Tijdelijke afzondering en vrijheidsbeperkende maatregelen

- Geschreven referentiekader
- Toepassing van tijdelijke afzondering of vrijheidsbeperkende maatregelen
- Basisprincipes bij het toepassen van tijdelijke afzondering of vrijheidsbeperkende maatregelen.
- Evaluatie en bijsturing
- Mogelijke vormen van vrijheidsbeperkende maatregelen
- Mogelijke vormen van tijdelijke afzondering
- Acuut gevaarlijke situaties en nachtsituaties
- Registraties

Geschreven referentiekader

- [Klachtenprocedure](#)
- [Visie en procedure verdeling, toediening en inname medicatie](#)

Toepassing van tijdelijke afzondering of vrijheidsbeperkende maatregelen

Vrijheidsbeperkende maatregelen = alle vormen van beperking van keuzevrijheid en/of bewegingsvrijheid van de cliënt.

Tijdelijke afzonderingsmaatregelen of vrijheidsbeperkende maatregelen zijn steeds ondersteunend en nooit bestraffend.

Maatregelen kunnen alleen genomen worden wanneer en zolang het gedrag van een cliënt risico's inhoudt voor zijn/haar eigen fysieke integriteit, risico's inhoudt voor de fysieke integriteit van andere cliënten of personeelsleden, materieel vernielend werkt of dermate storend is dat het een vrijheidsbeperking voor anderen inhoudt.

Basisprincipes bij het toepassen van tijdelijke afzondering of vrijheidsbeperkende maatregelen

INDIVIDUEEL

- op maat van de persoon én op maat van het probleem
- in gesprek wordt gezocht naar een mogelijke oorzaak van het gedrag
- de oorzaak bepaalt niet óf er een maatregel moet genomen worden (bewust of onbewust, al dan niet handicap-gerelateerd, ...), mogelijks wel wélke maatregel de beste is

IN DIALOOG

- een maatregel is steeds het resultaat van een gesprek met de cliënt en zijn individuele begeleider, met aandacht voor de beleving en emoties van de cliënt
- in dialoog wordt gezocht naar de beste oplossing en de meest aanvaardbare maatregelen
- bij het uitvoeren van een maatregel wordt steeds duidelijk met de cliënt gecommuniceerd = je spreekt de persoon aan, je zegt wat je gaat doen, je legt uit waarom
- bij acuut gevaarlijke of nachtsituaties waarbij dialoog onmogelijk is, wordt achteraf met de betrokkenen en de cliënt en de individuele begeleider in gesprek gegaan

ALTERNATIEVE OPLOSSINGEN

- we zoeken altijd eerst naar hulpmiddelen, aanpassingen en/of ondersteuningsmogelijkheden die de vrijheid van de cliënt maximaal garanderen
- alle alternatieven worden onderzocht, hetzij om een maatregel overbodig te maken, hetzij om de maatregel zo aanvaardbaar mogelijk te maken voor alle partijen

PROPORTIONALITEIT

- de juiste proportionaliteit tussen de graad van vrijheidsbeperking en de graad van het risico of de aard van de schade moet altijd bewaakt worden
- iemands vrijheid wordt nooit meer of langer dan nodig beperkt

WAARDIGHEID

- respect voor de waardigheid van de cliënt staat bij elke maatregel voorop = er wordt altijd gezocht naar de meest waardige maatregelen

DWINGEND KARAKTER

- maatregelen worden op papier gezet en opgenomen in het individueel begeleidingsplan van de cliënt - het doel van het op papier zetten van een maatregel is dat hij voor iedereen duidelijk is en gekend en dat de maatregel consequent kan worden opgevolgd
- wanneer een cliënt zich niet aan de afgesproken maatregelen wil / kan houden, wordt door de individuele begeleider met de cliënt en eventueel zijn netwerk afgesproken wie op welk moment welke verantwoordelijkheid draagt
- er worden geen maatregelen afgedwongen, tenzij in acuut gevaarlijke of nachtsituaties

Evaluatie en bijsturing

- Tijdelijke afzondering en vrijheidsbeperkende maatregelen hebben altijd een tijdelijk karakter. De betrokkenen spreken een duurtijd af voor de maatregel. Wanneer geen duurtijd is afgesproken, wordt de maatregel geëvalueerd bij de bespreking van het begeleidingsplan waarin hij is opgenomen.
- Bij gewijzigde omstandigheden wordt een tussentijdse evaluatie ingebouwd en kan sneller bijgestuurd worden indien nodig
- Bij een evaluatie worden volgende vragen overlopen:
  - o wordt de maatregel consequent toegepast
  - o bereikt de maatregel zijn doel, is de maatregel afdoende om de risico's of het storend gedrag te beperken
  - o is het een goede maatregel, m.a.w. de juiste maatregel voor de juiste persoon
  - o is de maatregel in proportie tot het gedrag
  - o vertoont de cliënt het gedrag opnieuw wanneer de maatregel wordt afgebouwd
- Bij het onterecht of niet correct toepassen van een maatregel, wordt aan de cliënt gevraagd de klachtenprocedure te volgen.

Mogelijke vormen van vrijheidsbeperkende maatregelen

- Fixatie: cliënt wordt gefixeerd in rolstoel (door middel van voorzettafel, riemen, ...) of in bed (riemen, sponden, ...). Dit kan om volgende redenen: om te voorkomen dat hij/zij uit rolstoel of bed valt en zo zichzelf kwetst, om te voorkomen dat een slechte houding het besturen van de rolstoel gevaarlijk maakt, om te voorkomen dat personeel zich in onmogelijke houdingen moet plaatsen om cliënt te assisteren. Een extreme vorm van fixatie in acute situaties is de rolstoel van de cliënt zodanig vast te zetten (remmen opzetten, elektronische stoel in manuele stand zetten) dat cliënt zich tijdelijk zelfstandig niet meer kan verplaatsen.
- Vrijheidsbeperking in transfermogelijkheden: de preventieadviseur en de werkgroep tiltechnieken kunnen een cliënt opleggen zich een bepaald tiltoestel te laten assisteren bij transfers, uit veiligheidsoverwegingen voor zichzelf en/of personeel.
- Beperkingen qua gebruik / instellingen rolstoel: er kan aan cliënt opgelegd worden bijvoorbeeld enkel op trage snelheid met elektronische rolstoel binnen te rijden, of enkel in manuele rolstoel, dit om materiaalschade te stoppen of uit veiligheidsoverwegingen voor zichzelf en voor andere cliënten. Deze maatregelen kunnen gelden 'in huis', bij gebruik van de Dienst Aangepast Vervoer of op de openbare weg.
- Beperkingen in ruimte waarin de cliënt zich vrij, zonder begeleiding kan bewegen, bijvoorbeeld geweigerde toegang tot studio van andere cliënt, niet zonder begeleiding buitenshuis met de rolstoel (gevaar op de weg voor zichzelf en voor anderen), niet zonder begeleiding buitenshuis met de rolstoel in bepaalde omstandigheden (dronken, ...), ...

- Medicamenteuze interventie: in geval van extreme agressie kan de huisarts of instellingsarts opgeroepen worden voor een medicamenteuze interventie. Er is sprake van ‘chemische fixatie’ wanneer een arts bijvoorbeeld medicatie voorschrijft om nachtelijke onrust te voorkomen (vb. in palliatieve situaties).
- Vrijheidsbeperking door het weghalen van voorwerpen, materialen of medicatie die als middel kunnen gebruikt worden om zichzelf of anderen fysiek te kwetsen .
- Andere: niet meer zonder begeleiding roken (brand- en brandwondegevaar), niet meer alleen eten op studio (slikproblemen, hygiëneproblemen, ...), uit plasticen beker drinken i.p.v. glas (scherven), afspraken die te maken hebben met een respectvolle houding t.a.v. anderen zoals bijvoorbeeld kledij-afspraken (niet in bloot bovenlijf aan tafel, ...), hygiëne-afspraken (minimale toiletafspraken, ...), ...

Mogelijke vormen van tijdelijke afzondering

- Bij afzondering staat veiligheid en emotionele afkoeling centraal.
- Tijdelijke afzondering wordt gebruikt bij agressie (wanneer een cliënt verbaal of fysiek agressief is t.a.v. mede cliënten, personeel of derden) en acuut gevaar of in situaties die dreigen te escaleren tot een gevaarlijke.
- In Eigen Thuis is geen time-out ruimte waar cliënten kunnen in afgezonderd worden. Tijdelijke afzondering kan dus enkel door een cliënt te verwijzen naar de eigen studio, de rustruimte of – in extreme situaties - door een cliënt buitenshuis te plaatsen (opname ziekenhuis, ...).
- Het is aan het aanwezige personeel om in te schatten of de afgezonderde cliënt veilig alleen kan blijven, of dat er best iemand bij blijft. Wanneer de cliënt, worden concrete afspraken gemaakt over de duur van de afzondering en de verdere opvolging door het aanwezige personeel. In alle geval gaat een aanwezig personeelslid ten laatste vijftien minuten na afzondering naar de afzonderingsruimte checken of alles OK is. Wanneer de cliënt terug rustig is en open staat voor gesprek, kan hij of zij terug de gemeenschappelijke ruimtes betreden. Indien de cliënt ervoor kiest om in afzondering te blijven, is hierna nog toezicht op regelmatige basis wenselijk.
- In situaties waarbij de cliënt niet te kalmeren valt of waarbij extreem gevaar dreigt, wordt de huisarts of instellingsarts opgeroepen. Het is aan de arts om in te schatten welke maatregelen nodig zijn om de veiligheid van de cliënt én van anderen, cliënten én personeelsleden, te garanderen.
- Elke vorm van afzondering wordt achteraf steeds gemeld aan de begeleider van de cliënt, zodat hierover in gesprek kan worden gegaan om herhaling te voorkomen.
- Afzondering kan ook uitzonderlijk voor langere tijd, op medisch advies van een arts, wanneer de gezondheidstoestand van een cliënt een tijdelijk besmettingsrisico inhoudt voor derden. In dit geval worden steeds de directie, de instellingsarts en de preventieadviseur betrokken in de gesprekken.
- Elke afgezonderde cliënt blijft het recht op een maximaal goede verzorging behouden.

Acuut gevaarlijke situaties en nachtsituaties

- Bij acuut gevaarlijke of nachtsituaties wordt door de aanwezige personeelsleden op dat moment gekozen voor de meest veilige, aanvaardbare maatregelen. Deze zijn steeds van korte duur, tot er met de cliënt en zijn begeleider in gesprek kan worden gegaan.
- Tijdens nachtsituaties kan de actieve waak beroep doen op de passieve waak om hem te ondersteunen bij het nemen en uitvoeren van de nodige maatregelen.
- Maatregelen die 's nachts worden genomen kunnen afwijken van maatregelen die overdag nodig zijn, hetzij omdat het gedrag van de cliënt dan anders is, hetzij omdat de personeelsomkadering beperkter is om toezicht te houden.
- Bij acuut gevaarlijke situaties, tijdelijke afzondering en nachtsituaties worden de genomen vrijheidsbeperkende maatregelen altijd genoteerd op het registratieformulier 'Tijdelijke afzondering en vrijheidsbeperking': wat is de reden voor afzondering, welke maatregelen worden genomen en voor hoe lang, welke middelen worden gebruikt (fixatie, sleutel, medicatie, ...) en wanneer wordt cliënt gecheckt. Dit document wordt overgemaakt aan de dienst begeleiding die deze maatregelen opvolgt.

Registraties

Wat	Bewaring
Afspraken in het individueel begeleidingsplan	Coördinator begeleiding of sociaal verpleegkundige
Registratieformulier 'Tijdelijke afzondering en vrijheidsbeperking'	Coördinator begeleiding of sociaal verpleegkundige
Klachtenformulier	Kwaliteitscoördinator